

Nový světový pořádek metodika ke vzdělávacímu programu

Památník
ticha

Badatelská otázka: V jakém světě chtěl žít Reinhard Heydrich? Byl by to pro lidstvo dobrý svět?

Vzdělávací cíl: Žáci pochopí zásady a cíle, na kterých byla založena nacistická ideologie a dokážou k nim zaujmout promyšlené a vyargumentované etické stanovisko.

Náplň programu: Program je postavený na práci s prameny. Žáci postupně hledají odpovědi a své stanovisko obhajují během závěrečné diskuse.

Celkový čas: 90 minut

Průběh:

1) Skupina žáků přichází do expozice: lektor/učitel sděluje základní informace o cílech výstavy a jejím celkovém smyslu. Řekne také pár vět o Heydrichovi a upozorňuje na jednotlivé části výstavy. Vhodnou variantou je začít celou aktivitu otázkou: „Co víte o Heydrichovi?“ Žáci často dají dohromady alespoň základní informace typu: „Byl to nacista“, „spáchali na něj atentát“ apod. Odpovědi lektor/učitel zapisuje na flipchart nebo do poznámkového bloku a může je pak lehce během další práce rozvíjet, odkazovat na ně. (5 minut)

2) Lektor/učitel zadá žákům úkol, aby rychle prošli celou expozici a všímali si momentů, které je na první pohled zaujmou nebo dokonce šokují. Jde nám hlavně o vnímání pocitů z výstavy. Poté se vrací k flipchartu a lektorovi/učiteli sdělují své postřehy. Ten si je zaznamená. Aktivita lze využít při dělení žáků do skupin. Ti, kteří reagovali se zájmem např. na lidské lebky či video o Darwinovi, dostanou za úkol pracovat s otázkou o nacistickém pojetí biologie. (15 minut)

3) Žáci se rozdělí do skupin. Každá skupina dostane pracovní list s dílčí otázkou, na kterou bude hledat odpověď na základě informací a exponátů v různých částech výstavy. Žáci studují texty a artefakty, sbírají materiály pro argumentaci. Skupina by měla mít 4–6 členů. Pokud dorazí větší počet žáků, je potřeba zadat několika skupinám stejný úkol. Ideální pro zdvojení jsou témata biologie a osidlovacích plánů, která považujeme za náročnější. (30 minut)

4) Zástupci jednotlivých skupin sdělují svým spolužákům, co se dozvěděli ze svého malého výzkumu. Lektor/učitel na flipchart či do poznámkového bloku sbírá jejich postřehy. (15 minut)

5) Z informací, které každá skupina přinesla, žáci v závěrečné diskusi moderované lektorem/učitelem formulují odpověď na badatelskou otázku. V týmech (skupinách), ve kterých bádali v expozici, zaznamenávají odpovědi na závěrečné otázky (poslední strana pracovního listu je pro všechny stejná). Lektor/učitel může jejich závěry drobně usměrňovat. Klíčová je ale práce studentů a jejich výsledky. Výsledkem by mělo být zodpovězení otázky o Heydrichově postoji i artikulace vlastních postojů žáků k jeho plánům. (20 minut)

Role lektora/učitele:

Lektor/učitel je aktivní během všech částí pracovních činností. Jeho rolí je povzbuzovat žáky k samostatné aktivitě a vlastní práci. Následně funguje jako moderátor diskuse, kterou účastníci workshopu vedou s ním a hlavně mezi sebou navzájem. Úvodní slovo může být kratší – ve prospěch samostatné práce žáků. Během půl hodiny, ve které žáci pracují v expozici, je jim lektor k dispozici. Odpovídá na případné dotazy, naviguje jemně skupiny ke klíčovým místům v expozici, bez jejichž návštěvy nemohou splnit úkol. V závěrečné diskusi má roli zapisovatele žakovských zjištění. Může je jemně korigovat, ale nikoliv hodnotit na škále správná odpověď – špatná odpověď. Pokud žáci přijdou s odpovědí nezakládající se na informacích v expozici, lektor se ptá na předchozí úkoly a na zdroje, ze kterých k podobným závěrům dospěli. Má také roli strážce férovosti, věcnosti a etické přijatelnosti závěrečné diskuse.

Závěrečná etická diskuse: modelové příklady odpovědí

Diskuse nad otázkou: Jak byste se v takovém světě cítili vy?

Z našich zkušeností z testování programu vyplynulo následující schéma, ke kterému dospěla většina z testovaných žakovských skupin: Žáci využili své znalosti o vlastní generační pozici a časové vzdálenosti současnosti od války. Provedli kontrafaktuální úvahu s předpokladem, že by nacisté vyhráli válku a stvořili stabilní rasovou utopii. Žáci uvažovali následovně: „Pokud bych se narodil po roce 2000, byl bych rasově vyhovující a celý systém by mi mohl přinést určitý prostor žít ‚normální život‘.“ Všichni, kdo podobné úvahy rozvíjeli, zdůrazňovali, že se s nacismem neztotožňují. Většinou pak následovala diskuse s oponenty z řad spolužáků, kteří poukazovali na vražedné prostředky a etickou problematičnost holokaustu a rasismu. Přesně takové diskuse vítáme a nelze než ocenit zajímavou a tvůrčí úvahu nad historickým časem a vnímání výměny generací. Lektor/učitel by ideálně měl situaci využít ke zdůraznění nesamozřejmosti demokratické a multikulturní povahy dnešní společnosti a pojmenovat občanskou angažovanost jako možnost její obrany, reformy a rozvíjení. Takový závěr celého programu považujeme za jasný úspěch.

Rozdílnost kompetencí skupin ze škol různého zaměření

Program by měl být co nejvíce inkluzivní. Našimi klienty jsou gymnazisté, žáci základních škol i studenti středních odborných škol nebo učni. Jejich kompetence pracovat s textem či vizuálními zdroji se samozřejmě budou lišit. Lektor/učitel se proto nemusí rigidně držet

metodiky. Pokud je patrné, že žáci mají problémy s prací ve výstavě, jde jim pomaleji, než předpokládáme, či si neví rady, posílíme analytickou část společného sezení a můžeme se věnovat i jednotlivým úkolům z pracovního listu. Nad konkrétními materiály se snažíme skupiny rozmluvit a vysvětlit jim celou problematiku, kterou výstava mapuje. Čas na závěrečnou diskusi tím sice zkrátíme, ale etická rovina by neměla být opomenuta nikdy. V krajním případě může uzavírat a hodnotit lektor/učitel, ale v zásadě se snažíme dávat maximální prostor pro artikulaci názorů žáků. Postava lektora/učitele má diskusi moderovat a případně korigovat. Nahrazuje ji jen ve chvíli, kdy hrozí, že vůbec neproběhne.